

UTOPIA O CANVI DE MIRADA: EL CENTRE D'EDUCACIÓ ESPECIAL SON FERRIOL

Antònia Alemany Sorell

Francesc Santamatilde Andreu

Laura Rodríguez Villar

RESUM

Mitjançant el diàleg entre dues persones, pretenem donar a conèixer la realitat d'un dia qualsevol al CEE Son Ferriol. Feim evident que la inclusió no depèn només de les mesures o recursos que s'hi destinen, sinó que hi entren en joc moltes més variants segons la realitat de cada centre. Volem transmetre la nostra experiència plena d'assajos i errors, que ens han duit a tenir una mirada transversal i inclusiva dels nostres alumnes i sobretot una mirada de futur; en la mesura que es pugui, volem que s'incorporin a la societat sent competents i autònoms.

RESUMEN

Mediante el diálogo entre dos personas pretendemos dar a conocer la realidad de un día cualquiera en el CEE Son Ferriol. Evidentemente que la inclusión no depende solo de las medidas o recursos que se destinan, entran en juego muchas más variantes según la realidad de cada centro. Queremos transmitir nuestra experiencia llena de ensayos y errores, que nos han llevado a tener una mirada transversal e inclusiva de nuestros alumnos, y sobre todo una mirada de futuro; en la medida de lo posible queremos que se incorporen a la sociedad siendo competentes y autónomos.

—Bon dia! Havia quedat amb la directora a les 8.30 hores!

A la porta principal em reben un drac de paper i un conjunt d'instruments propis d'una banda de rock, envoltats de panells informatius sobre sexualitat, igualtat, delegats d'aula, ofertes de treball i formació, i moltes altres coses que seria molt llarg d'explicar.

—Per favor, la directora?

—No ho sé, he de repartir el correu del *Conejo Veloz* —em contesta un allot amb una gorra d'un conill a la carrera.

Mentre s'allunya el *carter*, un flux d'alumnes va i ve amb *assumptes per fer* i se senten expressions com “quants queden a menjador?”, “els papers del *bocata?*”, “avui hem de muntar l'escenari a les 11!”, “ens queda aplanar el minigolf!”.

Davant meu una pissarra de bar m'informa dels entrepans de la setmana, amb *l'especial de divendres: calamars amb maionesa*.

També puc llegir que a la mateixa cafeteria hi ha *concert de Las Piñas*.

No sé gaire bé què fan en aquesta escola, sembla un desgavell.

A la meua és impossible! Els alumnes han de ser a l'aula i tots en fila, d'altra manera seria un caos. Potser com que són pocs? Així, jo també... o no? Perquè clar, d'on treuen el temps per fer matemàtiques, llengua, ciències? Bar, concert, correus? Com ho fan? Per què ho fan?

Deu ser la ràtio? Ràtio més baixa, millor atenció, més individualitzada.

Però al professorat li és igual perdre el temps en bars i concerts? Què pensen? Què volen ensenyar?

Una veu em treu de les meves quimeres.

—Disculpau, podeu passar! Aquest alumne us acompanyarà on és la directora.

—Moltes gràcies! —el meu acompanyant em guia amb un somriure.

Així com travessam la primera porta veig un gran passadís ple de tot tipus de coses: peces de construcció en calaixos i prestatgeries (legos, fustes, estructures, joguines, etc.); més endavant, no us ho podeu imaginar, el *calaix desastre* que hi ha acaramullat pels racons d'aquesta banda de passadís: una màquina de cosir, un maniquí, cartrons, tela, quadres, pintures, tisores, xarxes, roba... Per favor! La pregunta era inevitable.

—Què és tot això?

—Tot això és Fusionart—em diu l'amfitrió. La setmana que ve em toca venir a aquest espai.

Travessam la següent porta, i un recinte molt guapo ens rep amb unes lletres vermelles ben grosses: "Espai TED".

—Espai TED? Què és això? —L'alumne, una mica angoixat per la meua pregunta, trasllada la resposta als seus companys.

—Ho saben ells! —I m'assenyala uns dels seus companys, que reparteix entrades als assistents a una espècie de conferència.

—Què feu?

—Una conferència.

—I els tiquets?

—Per als que hi estan apuntats. —M'indica amb el dit cap a un panell blanc, on hi ha un títol, un autor i un horari amb un llista de gent, que més aviat semblen jeroglífics. Els alumnes van entrant i agafant lloc. La conferència està a punt de començar.

Sembla que els alumnes a totes hores entren i surten d'algun lloc. Ningú no es preocupa d'aquest fet ni demana "on vas?", "d'on vens?"; sembla un fet quotidià, quasi entrenat. Puc observar amb curiositat que en molts de racons hi ha sofàs, taules i prestatgeries amb informacions i reunions d'alumnes amb mestres, molta

conversa i moltes preguntes sobre com es fan les coses, bé i malament, i sobretot per què? Trob que són preguntes ambicioses. I si les coses surten malament, on hi ha el benefici?

Aprofitaré l'entrevista amb la directora per esbrinar on hi ha el *perquè*.

No trobam la directora. No m'estranya, aquí sembla que ningú no està quiet enlloc. Ara el camí està obstaculitzat per un grup d'alumnes davant una mestra i un panell blanc ple d'una xarxa de fletxes i paraules al voltant de dues expressions que criden l'atenció "problema" i "sense solució", aquestes dues s'enfronten a "què fer amb l'avorriment".

—Com va?

—Bé —em respon la mestra—. Estam pensant.

Puc llegir entre tot el grup de paraules "camp de golf", "piscina", "circuit de motos".

—Han de triar! —Torna a dir-me la mestra—. Pensar i triar.

—I si trien circuit de motos?

—L'hauran de fer.

—Com? —Insistesc.

—No ho sé.

—És possible fer-ho? —Repetesc.

—Ho hauran de descobrir —em respon convençuda la mestra.

No puc deixar d'imaginar la meua aula de 30 alumnes pensant a fer un circuit de motos al pati. No ho sé, no ho sé...

—I quan feu matemàtiques, llengua o ciències? —La mestra em mira i diu:

—Quan mesuren, quan compten, quan trien els materials de construcció, quan dibuixen, quan calculen els preus. Però sobretot quan pensen, s'equivoquen, tornen a pensar, rectifiquen, tornen a pensar i decideixen. Si pot ser en grup i amb acords millor. Ho han de fer ells sols —i afegeix la mestra—: Amb la nostra ajuda, però no cal dir-ho tot, veritat?

A la fi arrib on hi ha la directora, que dona ordres, com si fos un capità de vaixell enmig del Mediterrani.

—Joan, la caixa dels doblers! Ainhoa, compta els entrepans! N'hi ha qualcun de vegetal? Enceneu les cafeteres!

El meu acompanyant m'abandona, sense acomiadar-se, i sols em diu que va a l'escenari, avui actua. Abans d'arribar aquí m'ha confessat que ell ha escrit les

lletres de les cançons, l'han ajudat a "l'espai d'espectacles" i ha fet hip-hop i rap. És un dels membres de Las Piñas.

—He arribat a l'alçada de la directora i no sé per on començar: ràtios, horaris, metodologia, avaluació, formació, objectius, projecte educatiu, èxits, expectatives, entrebancs, inclusió, etc.

Vull començar per alguna cosa òbvia.

—Aquí teniu ràtios molt baixes?

—Efectivament, és fonamental per atendre la diversitat, sense aquest component la qualitat de l'ensenyament-aprenentatge baixa. No és nou.

—Quin horari és aquest on sembla que cadascú fa el que vol?

—Cadascú no fa el que vol, tothom fa alguna cosa ni més important ni menys que una altra, i cada cosa té el seu temps, tot ha de ser incliusiu, l'escola ha de ser un edifici amb les portes prou grans perquè hi entri tothom, i no fer adaptacions amb rampes i ascensors, potser cal emprar el famós *temps* per pensar com estalviar-les. Així que partim d'una idea simple: "tot el que hem de fer a l'escola és aprendre", si l'enfocament és transversal, qualsevol moment és idoni per treballar continguts instrumentals, actitudinals o emocionals. L'escola ha de ser una *experiència* a temps complet. Res d'això no té sentit si perdem de vista que l'alumne és el protagonista, ni lents ni ràpids, ni llests ni dispersos, tots i totes han de tenir espai per pensar, expressar i manifestar, per això els horaris no són tan importants. Això no fa l'organització d'aquest *temps* més simple, al contrari, és més complexa. Són moltes variables per controlar i reconduir cap a l'aprenentatge significatiu i sobretot útil per als alumnes.

—Però vós teniu en compte que no a totes les escoles es pot fer el que aquí feu amb el temps?

—És evident que no! El problema no és si es pot fer o no, sinó per què intentar-ho? I per què no fer-ho? L'escola necessita noves maneres d'entendre-la si vol canviar. Els canvis grans comencen amb petites iniciatives, allò de fer canvis locals per començar a canviar-ne altres de globals, però cal començar, experimentar i provar. Nosaltres no donam lliçons, cada centre ha de trobar el seu camí. Els reptes solen ser quimeres molt *personals de cada centre*, el moviment es demostra amb el moviment; altra cosa no serveix de res.

—Sembla que la metodologia és per a vosaltres un element preminent del vostre treball?

—És *l'element*, la pedra angular de tot aquest *edifici*, és la que permet dotar el nostre centre d'un caire incliusiu. Sense ella és impossible, no cal perdre el temps en altres invents; hi és tot i no existeix una fórmula infal·lible; aquí funciona, i al mateix lloc un any després l'has de canviar, el que sí que hem volgut construir és una espècie de magatzem de totes les metodologies, i emprar-les com les eines d'un operari, ara aquí i ara allà, totes són vàlides si ens permeten atendre

l'alumnat, a tots i totes, no un percentatge sí i un altre no; l'escola al servei de l'alumnat, no l'alumnat al servei de l'escola.

—Sona tot molt utòpic?

—Sí, és veritat, el que volem fer poden semblar utopies, però darrere hi ha un treball de creure, de reflexió, de formació, de frustració, d'errades, de fracassos i satisfaccions. No som un model de res, cada centre ha de trobar el seu camí, si una escola creu que ho fa bé, perfecte. Si l'Administració educativa creu que tot està bé, genial! Si el Claustre entra i surt de les aules content amb la seva feina, fantàstic! Si les escoles de primària i secundària són inclusives i tothom hi té cabuda, qui som nosaltres per qüestionar-ho? Però no estaríem ara tenint aquesta conversa si fos així. Per tant, alguna cosa s'ha de fer. Una *utopia* ?... Per alguna cosa haurem de començar.

—Què em podeu dir dels recursos personals amb els quals compta el centre?

—No és un tema qüestionable, sens dubte els centres necessiten més recursos. Alhora que ha d'existir un *contracte* a canvi. Formació i normativa, compromisos, Administració-escola. De res serveix dotar els centres de nous recursos si paral·lelament no hi ha una revisió dels documents institucionals en què hi hagi una reconstrucció de tots els elements curriculars. L'escola inclusiva no són sols recursos, és un canvi de mirada molt atrevit en comparació a l'actual. Parlar d'inclusió no és parlar d'intencions, d'experiències en congressos, és canviar el món. Fer-ho a consciència, al detall. La inclusió no és "curricular" com fins ara, ha de ser social. L'escola ha de fer-la efectiva, és una institució socialitzadora, transmissora de valors, construeix les persones que ocuparan els nostres llocs al món. Per això tots els alumnes hi han d'estar feliços, segurs, amb un paper junt als seus companys i companyes, membres de l'aula, i és responsabilitat de l'escola i l'Administració amb l'ajuda de les famílies i tots els serveis implicats que així sigui. Hi hem fet moltes voltes, la inclusió per a nosaltres és pensar primer en aquells alumnes que no estan a la part més alta de la campana de Gauss, sinó en aquells que estan a la part més baixa. Programam pensant en ells i sorprenentment amb aquesta mirada podem arribar a satisfer les necessitats de la resta.

Fins aquí la nostra humil aportació a l'Anuari. Hem intentat transmetre la nostra realitat, una experiència inoblidable que ha estat el viatge cap una escola més realista, més inclusiva, utòpica si es vol, en som conscients. No sempre ha estat així. Hem recorregut el camí de la innovació sense pretendre-ho. I seguim en aquest camí.

Com tots els canvis importants a la vida, el nostre ve donat per una autèntica crisi d'identitat com a Claustre, cadascun amb una intensitat diferent, però la sensació que alguna cosa no anava bé era patent. I com sempre quan ens posam mans a l'obra per veure què fem amb les nostres *crisis*, ens adonam que estam plens d'inseguretats, i hem de decidir les passes fonamentals per canviar. Ara tot està expressat de manera resumida, però han estat anys, i encara estam aprenent a

caminar, però ja ens atrevim a pegar *bots* i a fer *petites carreres*, i a continuació hem de cercar un punt d'equilibri per continuar:

Formació, formació i més formació!

Reflexió, reflexió i més reflexió!

Acords, acords i més acords!

Organització, organització i més organització!

Inclusió, inclusió i més inclusió!

Inclusió *social* a l'aula, és a dir, afavorir i aconseguir el benestar de qualsevol alumne a dins. Com? Creant moments i activitats d'aprenentatge en què el protagonisme no sigui el currículum, sinó ser feliç, sentir-se bé, sentir-se bé amb altres persones que em respecten i comparteixen amb mi l'experiència. I fer aprenentatges que els seran útils, els serviran en la seva vida, fomentant l'autonomia de treball i decisió. Es pot permetre això el món de l'educació avui en dia? S'ho vol permetre? Això és la inclusió, i com més vegades ho repetim més inclusiva serà l'escola.

En massa ocasions l'escola *s'expressa* amb un *llenguatge* que els alumnes amb més dificultats no entenen, com ens passaria a qualsevol de nosaltres si aterràssim a una classe de qualsevol institut on empenen una llengua estrangera de la qual no som capaços d'entendre res, quina seria la nostra reacció? Doncs, encara que pugui costar d'assimilar, això passa davant nosaltres.

Si algú ha imaginat l'escola inclusiva com una aula on la diversitat de l'alumnat aprèn el currículum, amb PT, amb AL, amb ATE, amb físios, etc., pot estar segur que llavors sí que està perseguint una utopia; si en canvi veu una aula on tota la diversitat del seu alumnat viu una experiència positiva, satisfactòria i compartida, llavors pot estar ben segur que es pot aconseguir.

—On queda l'Administració en tot aquest entramat d'idees?

—Doncs, al millor lloc de tots, on es prenen les decisions, just on diu "lideratge", on es posen els mitjans i les normatives. Però no es podran deslliurar de totes les preguntes i inseguretats que a tots i totes ens assalten quan parlem d'inclusió.

